

Tabo

1880

—

GENERAL LEON RUPNIK

—

1980

1980

EL FORTIN

Št. 4

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov ● TAVOR je last in vestnik Tabora SPB ● Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od glavnega odbora ● Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič ● Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TAVOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

TAVOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos ● Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 42.819.

Naročnina: Argentina 15.000 pesov; Južna Amerika 8 dolarjev; Evropa — Australija 10 dolarjev; ZDA in Kanada 12 dolarjev (zračno — paketi). Letalska naročnina za vse države: 15 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, (1655), J. L. Suárez — Bs. As., Argentina
Telefon: 766-7513.

NAŠA NOSLOVNA SLIKA:

Samo mesec dni pred usodnim majem 1945 — na Veliko noč — je bila posneta ta slika generala Leona Rupnika, edinega politika, ki je položaj pravilno presodil in zato stal visoko in hodil daleč pred slovenskimi političnimi „velmožmi“.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Abril 1980

BUENOS AIRES

April 1980

SALVADOS

"Eran ya las tres de la madrugada. Poco tiempo aún nos quedaba para poder salvarnos. A Carlos le dije que intentara un vez más trepar por el tronco de la haya. Llegó solamente hasta la misma altura que antes. Trepe tras él, empujándolo con la cabeza le ayudé así alcanzar la cima del tronco. Milagrosamente se pudo incorporar en la misma y de ese modo salir de la fosa... El primer testigo de la masacre contra los luchadores anticomunistas eslovenos."

Yo quise hacer lo mismo. Como no confiaba en mis fuerzas, bajé por el tronco a la gruta para descansar y reponerme. J. J., joven y fuerte y que no parecía herido, hizo el próximo intento. Fracasó. Luego se decidió otro joven y empezó a trepar con todas sus fuerzas por el tronco salvador. Cansado se detuvo poco antes del borde de la fosa. Me dió lástima y subí tras él. Le ayudé de la misma manera que al anterior, y el segundo testigo de la tremenda masacre cometida por los comunistas fue salvado."

"Ahora quise salvarme yo también y salir de esta horrible gruta, donde yacían los cuerpos inermes de centenares de víctimas. En esos instantes se desprendió un alud de piedras desde la entrada de la gruta. Apenas pude sostenerme pegado al tronco. Desde abajo se oyeron algunos gemidos y luego nada. El alud había terminado con las vidas de aquellos a quienes los comunistas no pudieron asesinar."

Tampoco estas líneas son fruto de nuestra fantasía. Son la cruel verdad vivida y contada por un combatiente anticomunista esloveno.

Los lemas, por los que dieron sus vidas nuestros héroes son hoy como en aquel entonces, los mismos y hoy como entonces los clamamos a todos los pueblos amantes de la libertad:

Libres del mundo, uníos! Por Dios — Pueblo — Patria!

REŠENI

„Le malo časa nam je še ostajalo, da bi se mogli rešiti. Bilo je nekako ob treh zjutraj. Karlu sem rekel, naj še enkrat poskusi splezati po bukovem deblu. Priplezal je zopet do iste višine kot poprej. Splezal sem za njim in ga tiščal z glavo ter mu tako pomagal, da je dosegel vrh debla. Čudežno se je mogel postaviti na noge na vrhu in tako zlesti iz jame... Prva priča je bila rešena smrti... prva priča pokola slovenskih protikomunističnih borcev.“

„Hotel sem storiti isto. Pa nisem zaupal svojim močem in sem se spustil po deblu v jamo, da se odpočijem in si opomore. J. J., mlad in močan, ki ni zgledal biti ranjen, je naslednji poskusil. Ni mu uspelo. Nato se je odločil drug mladenič in je pričel plezati z vsemi svojimi močmi po rešilnem deblu. Izmučen se je ustavil malo pod vrhom. Zasmilil se mi je in sem splezal za njim. Pomagal sem prav tako kot prve- mu in druga priča groznega pokola, ki so ga zagrešili komunisti, je bila rešena.“

„Sedaj sem se hotel rešiti in zlesti iz te grozne jame, kjer so ležala negibna trupla stotin žrtev. V tem trenutku se je z roba jame usul plaz kamenja. Komaj sem se obdržal kakor prilepljen na deblo. Od spodaj sem zaslišal nekaj stokanja in nato nič. Plaz je pokončal življenje onih, ki jih komunisti niso mogli pobiti.“

Tudi te vrstice niso plod naše domišljije. So grozna resnica, ki jo je živel slovenski protikomunistični borec.

Gesla, za katera so se naši junaki žrtvovali so danes kot takrat ista in danes kot takrat jih kličemo vsem narodom, ki ljubijo svobodo:

Svobodni sveta, združite se! Za Boga — Narod — Domovino!

ZA ZGODOVINO

ODSLOVLJEN DELAVEC

Zdomski zapisi dr. Stanka Kocipra
(Nadaljevanje)

Takoj naslednji dan, dne 15. maja 1945, pa nas je že prišlo obiskat iz Ferdovega „Logora“ v Spittalu 15 fantov — po večini „Zborašev“ — z Izidorjem Cergolom na čelu. Poleg vdanostnih pozdravov so prinesli generalu Rupniku tudi seznam ljudi v tem „logoru“. (Iz tega seznama

sem tudi zvedel, da je Ferdo-Weichberger bil v resnici kap. Ferdo Vajapič.)*

V zvezi s tem obiskom je zanimiva sledeča anekdota. — Ker obiskovalci niso vedeli, da je bilo mogoče do nas priti mnogo bolj enostavno kar skozi gozd preko hriba, so šli po glavni cesti okoli jezera. Na oni obali jezera pa jim Angleži prvotno niso hoteli povedati, kje je, ko so jim rekli, da gredo obiskat svojega generala. Šele, ko so jim z muko dopovedali, kdo so, so jih Angleži napotili k — „njihovemu generalu“.

General Rupnik je bil obiska, ki je bil obenem prvi stik z ljudmi preganjanega naroda, vidno vesel.

Kot prej ruska oficirja, so nam tudi oni pripovedovali zgodbo umika iz Ljubljane. Toda, česar Rusa še nista znala povedati, so nam povedali ti fantje:

Domobranci, četniki in dobrovoljci so bili razoroženi in so jih Angleži poslali v taborišče v Vetrinju.

Generala Rupnika je ta novica presunila.

Položil je fantom na srce, da ostanejo skrajno budni in preudarni, in jim povedal, da mrzlično išče zvezo z nekim višjim angleškim poveljstvom.

Ker si iz njihovega pripovedovanja točne slike o položaju naših ljudi nismo mogli ustvariti, je general prosil, da vzpostavijo zvezo z Vetrinjem in ga o vsem točno in hitro obveščajo. Prav tako jim je priporočil, da takoj poizkušajo vzpostaviti zvezo z gen. Mušickim in gen. Damjanovičem v Italiji, da bi bile „akcije enotne in da si vsaj še sedaj ne bi napori nasprotovali.“

(Kljub več poizkusom, zveze z Italijo takrat ni bilo mogoče vzpostaviti.)

Prav med obiskom iz Spittala je tega dne prišel tudi mali Johnny z novico o prihodu poveljnika 78. pešadijske divizije „Battleaxe“ v Millstatt.

Ker je bil pri nas, kakor že omenjeno, tudi ruski major Grinjev, ki je potem za nekaj dni tudi ostal z nami in ki se je z Johnnym „potil“ po angleško, smo s pomočjo njegovega znanja angleščine sestavili kratko pismo na angleškega divizionarja, ki se je glasilo:

Grosseg, 15th May, 1945.

Sir,

The yougoslavian Lieutenant General Leon Rupnik, formerly President of Province Liubliana and C. in C. Slovenian National (anti-communist) forces, would like to see you in a special matter.

He will be accompanied by an officer.

General Rupnik asks for an appointment for any time from to-morrow morning.

I am, Sir,

yours trully
Sgd. Dr. Kociper
Secretary

Pismo sem proti večeru odnesel v lazaret („zakleti grad“) in ga predal dežurnemu častniku s prošnjo, da ga dostavi poveljniku divizije.

General Rupnik je že tekom popoldneva sestavil **spomenico**, kjer je obrazložil naš položaj in posebej z ozirom na begunce med drugim napisal, da:

„...kot pripadnik in najstarejši vojak malega slovenskega naroda, kot bivši prezident Ljubljanske pokrajine ter organizator in vrhovni poveljnik protikomunistične samoobrambne organizacije Slovenskega domobranstva smatra za svojo dolžnost, da prosi angleško zasedbeno silo za zaščito za vse pred Titovimi komunisti bežeče nacionalne Slovence, ki se nahajajo na njegovem in na področju sosednjih angleških komandnih območij.“

Prošnjo je strnil predvsem v dve točki, v katerih prvi je prosil, da bi bili „za orožje sposobni možje poslani v Italijo in skupaj s četniki in srbskimi dobrovoljci, ki že stojijo pod angleško zaščito, postavljeni na razpolago Anglije“, v drugi pa je prosil, da bi „vsi nebojevniki, predvsem pa žene in otroci imeli zagotovljeno delo, zaščito in življenje na področju, ki ne bi bilo predaleč oddaljeno od pod prvo točko navedenih bojevnikov“.

Na koncu je tudi prosil, da bi bilo njemu in njegovemu moškemu spremstvu puščeno orožje.

Ker je bila angleščina ruskega majorja Grinjeva le prešibka, je spomenico napisal v **nemščini**, računajoč, da bo poveljstvo divizije na avstrijskem ozemlju pač razpolagalo s častniki, ki so obvladali nemščino, težko pa s kakšnim, ki bi zadosti obvladal slovenščino ali vsaj srbščino.

***) — Vojaško osebje:**

1. Polkovnik	Dr. Djiritis Aleks.	13. P. poroč.	Holi Franjo
2. Kapitan	Lazić Hranislav	14. “	Cergol Izidor
3. “	Popović Milosav	15. “	Pavlović Petar
4. “	Pavlović Aleksandar	16. Voj.urad.	Skitek Stojan
5. “	Stanković Sava	17. Pol.Urad.	Gligorijević Branislav
6. “	Dr. šifrer Stanko	18. “	Olujić Dušan
7. “	Kanc Lojze	19. “	Gostović Dragojlo
8. “	Prelog Miloš	20. Uradnik	Dr. Vidic Milan
9. “	Vajapić Ferdo	21. Vodnik	Kurikov Pavle
10. Poročnik	Mordej Franjo	22. Narednik	Djordjević Rista
11. “	Lukić Mihailo	23. “	Prokić Jevrem
12. “	Matić Negovan	24. “	Krstić Mihailo

25.	"	Božičković Stevo	69.	"	Begović Stevan
26.	"	Momčilović Sima	70.	"	Vučičević Mileta
27.	"	Vučović Panto	71.	"	Djordjević Aleksandar
28.	"	Dragić Mihailo	72.	"	Sarmas Milan
29.	"	Zubković Aleksandar	73.	"	Soskić Uroš
30.	"	Ivanić Stojan	74.	"	Arnautović Živorad
31.	"	Stesević Velemir	75.	"	Djukić Tanasije
32.	"	Šifrer Miloš	76.	"	Jović Obren
33.	Narednik	Pišorn Jože	77.	"	Barcar Izidor
34.	Pod. por.	Maksimović Dragan	78.	"	Krajšek Anton
35.	P. Nar.	Nemagić Nemanja	79.	"	Žunić Fran
36.	"	Stojković Stojimir	80.	"	Lazić Mića
37.	"	Zubac Slavko	81.	"	Keković Dimitrije
38.	"	Bosić Mihailo	82.	"	Tesić Boško
39.	"	Spasojević Petko	83.	"	Avramović Mihailo
40.	"	Nikolić Predrag	84.	"	Djurić Miloš
41.	"	Tomić Mihailo	85.	"	Damjanović Dragosl.
42.	"	Karaulić Zdravko	86.	"	Vujičić Dobrosav
43.	"	Vasić Slavoljub	87.	"	Štiha Vladimir
44.	"	Peršić Marijan	88.	Vojak	Nikolić Petar
45.	Kaplar	Gorazd Hotimir	89.	"	Rakić Relja
46.	"	Nikolić Čedomir	90.	"	Krašovec Anton
47.	"	Pajić Stojan	91.	"	Keršić Rudolf
48.	"	Stokanović Vojislav	92.	"	Verbić Janez
49.	"	Nikolić Steva	93.	"	Jobanović Anton
50.	"	Savić Drago	94.	Sestra	Šifrer Vera
51.	"	Holi Dušan	95.	"	Radonić Roksanda
52.	"	Rosić Djordje	96.	"	Kastranović Saveta
53.	"	Mandić Zdravko	97.	"	Majer Djordja
54.	"	Nedeljković Mihailo	98.	"	Petković Zora
55.	"	Marković Rade	99.	"	Štiha Jelena
56.	"	Bujas Drago	100.	"	Cergol Vlasta
57.	"	Kratner Dušan	101.	"	Prelog Marija
58.	"	Ušlakar Dušan	102.	"	Čuček Božena
59.	"	Urbančić Ljenko	103.	"	Pišolj Stanislava
60.	"	Vadnjal Ivek	104.	"	Šturm Vera
61.	"	Zakrajšek Stane	105.	"	Matić Erna
62.	"	Žerdoner Vek.	106.	"	Branković Vera
63.	Pod. por.	Abram Miloš	107.	"	Ileš Marica
64.	"	Bonačić Vojko	108.	Pod. por.	Kovanski Vojislav
65.	Vojak	Nesić Borivoje	109.	Narednik	Vukanović Božidar
66.	"	Vlajković Ljuba	110.	Vojak	Krže Vojteh
67.	"	Vuković Ilija	111.	"	Sagadin Aleksander
68.	"	Lončar Mihailo	112.	"	Djukić Vojislav

1. Begun.	Mandić Drago	14. "	Kritska Zinaida
2. "	Mandić Draginja	15. "	Prelog Marija
3. "	Mandić Neda	16. "	Prelog Miša
4. "	Mandić Andjelka	17. "	Prelog Irena
5. "	Mandić Dosa	18. "	Prelog Tatjana
6. "	Antulov Ivan	19. "	Prelog Miloš
7. "	Antulov Simica	20. "	Šturm Fedor
8. "	Antulov Marija	21. "	Bonačič Ilonka
9. "	Sandrak Šime	22. "	Keršič Anica
10. "	Sandrak Jelka	23. "	Peršič Marija
11. "	Sandrak Slavko	24. "	Menard Zlata
12. "	Sandrak Neda	25. "	Menard Darinka
13. "	Kritska Vera	26. "	Vidic Vera

(Sledi.)

KONEC VOJNE IN MI

The South Slav Journal, vol. 2, št. 4, oktober 1979, prinaša po beograjski „Politiki“ (16., 24. in 29. sept. 1979) angleški izvleček iz razgovora, ki ga je imel publicist Momčilo Stefanović s poznanim Titovim življenjepiscem in zgodovinarjem Vladimirom Dedijerom. Ker ga druge naše publikacije, ki so se s tem Dedijerovim razgovorom že pobavile, sploh niso omenile, v še en dokaz več, kako prav je imel gen. Leon Rupnik, ko se je trudil, da bi zbral v Sloveniji vse jugoslovanske nacionalne sile in z njimi nudil odpor proti komunistom tudi še po koncu vojne na svetovnih frontah —, ki še davno ni pomenil tudi konca naše notranje, državljanske vojne! — prinašamo slovenski prevod sledečega odstavka. — Op. ured.

Govoreč o tajnih separatnih pogajanjih med Nemčijo na eni in ZDA in Veliko Britanijo na drugi strani, Vladimir Dedijer pravi: Prebral sem najnovejšo knjigo, ki je o tem nerazčiščenem dogodku izšla v ZDA. Dva meseca pred koncem vojne se je šef OSS v Bernu Allen Dulles v Zürichu tajno sestal z Obergruppenführerjem Karlom Wolfom, ki je bil šef Himmlerjevega štaba in njegov zvezni oficir s Hitlerjem. Wolf je Dullesu predložil sklenitev separatnega mirovnega dogovora med zavezniškimi in nemškimi silami v Italiji. Dulles je na te razgovore pristal. Šlo je za to, da bi nemške čete, ki so se borile z zapadnimi zavezniki, takoj kapitulirale, medtem ko bi naj nemške sile, ki so se bojevale proti Sovjetski zvezi in

Jugoslaviji, s svojim odporom nadaljevale. Ti razgovori so celo predvidevali premestitev nemških sil iz Italije na Vzhod, za boj proti rdeči armadi in proti nam Jugoslovanom. Teh tajnih razgovorov sta se udeleževala tudi po en ameriški in britanski častnik iz glavnega stana maršala Alexandra, vrhovnega poveljnika zavezniških sil v Italiji. Sovjetska obveščevalna služba je za razgovore zvedela. Stalin je eksplodiral in poslal nekaj sila ostrih protestov Rooseveltu in Churchillu. Kakor je razvidno iz korespondence med Stalinom, Rooseveltom in Churchillom, ki je bila pred leti obelodanjena v Sovjetski zvezi, je bila ta izmenjava pogledov hudo pikra. Avtentičnost teh sovjetskih dokumentov in njihovo naravo sem preveril v Rooseveltovem arhivu v Hyde Parku v državi New Yorku. Potrdili so mi jo tudi sami posestniki arhiva. Značilno je, da so nemške sile kapitulirale na vseh frontah 7. oziroma 8. maja 1945 — z edino izjemo v Jugoslaviji, kjer so se v Sloveniji borile še nadalje vse dotlej, dokler niso bile uničene. Kaj lahko je torej priti do zaključka, da je to bil rezultat tistih tajnih razgovorov med Dullesom, predstavniki glavnega stana maršala Alexandra in Himmlerjevimi odposlanci.

Stanko Mrak

V časten spomin domobranskim mučencem novomeškega Udarnega bataljona

Trideseti maj 1945! Na Vetrinjskem polju se je v mraku zbral in v vojaško formacijo postrojil prvi polk Slovenskih domobrancev, da opravi večerno molitev. Dežurni oficir polka, poveljnik 34. čete France Mrak je dal povelje: „Polk, mirno! Polk, poravnaj se!“, ko je prišel k njemu odposlanec domobranskega poveljstva iz gradu in mu rekel, naj gre takoj z njim na poveljstvo, kjer je važen sestanek častnikov, kajti ugotovljeno je, da Angleži vračajo domobrance v Jugoslavijo.

Poveljnik Mrak je takoj predal poveljstvo mlajšemu častniku, pod katerim je prvi domobranski polk opravil svojo zadnjo skupno molitev na Vetrinjskem polju, sam pa je odšel na domobransko poveljstvo.

Ni trajalo dolgo, ko se je Mrak vrnil in poklical v svoj šotor častnike in podčastnike ter nam razložil usoden položaj. Poveljnik Mrak je bil žalosten, pa tudi zelo miren in, kot nikoli poprej v težkih trenutkih, tudi sedaj ni izgubil prisotnosti duha.

Rekel nam je: „Povejte fantom, vsak svojim, tako, kot vam jaz govorim! Angleži so vse domobrance vrnili v Jugoslavijo! Mi smo zadnji in odhod je jutri zjutraj. Jaz tu ne morem ničesar več storiti za vas. Vsak se mora sedaj sam zase odločiti. Kdor misli, da ga komunisti ne bodo ubili, ker ima kakšne sorodnike pri komunistih, se lahko odloči in gre na transport;

drugim pa svetujem, da še nocoj zapustijo taborišče in se kot hlapci razpršijo po koroških kmetijah, ki delavce potrebujejo, in tako čakajo tam, kaj se bo nadalje zgodilo. Jaz sam pa se bom poskusil prebiti nazaj na Dolenjsko, kjer se gotovo skriva po gozdovih veliko domobrancev iz novomeške domobranske skupine, ki na Koroško ni mogla priti. Upam pa tudi, da se bo mnogim domobrancem, ki so bili od tu vrnjeni, posrečilo pobegniti v gozdove. Poskušal bom vse te zbrati in potem bomo ugotovili, kaj storiti. Ako kdo hoče iti z menoj, ima prosto voljo; ne vabim pa nikogar, ker sami veste, da je stvar zelo tvegana.“

Ducat fantov se je odločilo in so šli z njim. Ob prekoračenju avstrijsko-jugoslovanske meje pa so nasledli lažni informaciji, da so v Črni Angleži in šli po krajevni cesti, kjer jih je na ovinku presenetila komunistična patrula. Poveljnika Mraka so ranjenega ujeli in umorili, ostali fantje pa so se vrnili nazaj na Koroško. Tako se je končala pot enega najhrabrejših slovenskih domobrancev! — Slava temu junaku za Boga, narod in domovino!

Po sestanku s poveljnikom Mrakom smo takoj zbrali domobrance po desetinah in jim povedali, kakor nam je on svetoval. Takrat nisem mogel doumeti, zakaj se je večina domobrancev novomeškega udarnega bataljona in naše 34. čete, ki je bila jedro tega bataljona, odločila za vrnitev v Jugoslavijo. Govorili so „Kamor so šli vsi drugi, gremo tudi mi.“ Dopovedoval sem jim: „Vsi veste, kakšno mnenje imajo komunisti o našem bataljonu, ki jih je tako preganjal ne le po Dolenjskem, ampak tudi v Beli krajini. Ne le enkrat so se slišale izjave komunističnih veljakov: Ko pa dobimo v roke domobrance Mrakove čete, jih bomo rezali žive kot za golaž!“ Zato sem fantom lahko rekel: „Jaz prostovoljno ne morem iti na transport za Jugoslavijo, ker jaz to smatram za pot v prostovoljno mučeništvo: tega pa ne morem storiti!...“

Preko polovice domobrancev te naše čete so bili neustrašni in v borbah prekaljeni borci, ki so stopili v domobranski boj že leta 1492 kot Vaški stražarji in niso bili v boju nikdar premagani. Vedeli so tudi, kako jih zato komunisti sovražijo! Kako naj bi jaz takrat mogel razumeti, doumeti, kaj je gnalo te idealiste v prostovoljno smrt? Tudi v vseh 35-ih letih v begunstvu nisem opazil, da bi kdo v slovenski emigraciji poskušal ugotoviti, zakaj je odšlo okrog 500 domobrancev prvega domobranskega polka iz Vetrinja, ko so že zagotovo vedeli, da jih čaka mučenje in smrt!

Tega pa nihče ne more ugotoviti zato, ker smo maloverni, ker ne verujemo, da vsa dogajanja na svetu vodi vsevedni, vsemogočni Bog! Jaz sem to pozneje spoznal in verujem! Spoznal sem, da je teh 500 domobrancev, ki so zadnji odšli iz Vetrinja, vodila milost božja! Bog je hotel določeno število slovenskih mučencev; in ti domobranci, hrabri in neustrašni, se temu niso mogli upirati!

Blagor tistim, ki tako verujejo, kajti to je resnica, ki nam bo še bolj pojasnjena po naši smrti. Takrat bomo tudi vedeli, zakaj je bilo potrebno, malemu slovenskemu narodu dati tako veliko število mučencev!

S tako vero in s spoštovanjem se spominjam teh 500 borcev novo-meškega bataljona in pa vseh desetisočev slovenskih mučencev ob 35-letnici njihove mučeniške smrti, kakor tudi mučeniške smrti gen. Leona Rupnika, ki je bil umorjen leto kasneje, pa tudi 20-letnice smrti prevzvišenega Gregorija Rožmana, ki je do svoje smrti trpel duševno mučeništvo, ki mu ga je naložil slovenski narod! Vsi Slovenci dobre volje verujemo, da brez teh dveh mož slovenski narod v nebesih ne bi imel tako veličastne krone svojih mučencev! Čast in Slava vsem SLOVENSKIM MUČENCEM!!! PRIPO-ROČAJMO SE NJIM!!!

TREZEN GLAS

Ugibanja o usodi Jugoslavije po Titovi smrti so nekakšna „moda“ v zahodnem tisku. Pojavljajo se vse mogoči modrijani in „strokovnjaki“ za jugoslovanska vprašanja in postavljajo svoje teze in teorije. Večinoma hvalijo Tita in njegove „dosežke“, v katerih vidijo tudi garancijo, da bo Jugoslavija ostala, kakršna je; se pravi nevtralna in neodvisna. Tu in tam pa se le oglasi trezen glas, ki postavlja stvari na pravo mesto in se ne spušča v ugibanja, ker bodoči razvoj pač zavisi od brezštevilnih faktorjev in okoliščin. John P. Roche je 25. marca t.l. v časopisu „The Washington Star“ objavil članek, ki ga objavljamo v prevodu. — Op. ured.

TITOVA JUGOSLAVIJA

S Titovo smrtjo bo NATO soočen s prvo neposredno krizo po letu 1961, ko je Hruščev grozil, da bo vrgel zahodne zaveznike iz Berlina.

Jedro problema je pa v tem, da Jugoslavije v resnici ni. So le črte na zemljevidu, prvič zarisane po prvi svetovni vojni in popravljene po drugi. Toda Jugoslavija je etnična mešanica, ki samo zato ne prekipi, ker na njej sedijo totalitarci.

Največje narodnostne skupine so: Srbi (pravoslavni), Hrvatje (katoličani) in Slovenci (katoličani). Potem pa so še, če gremo od severa proti jugu: Italijani, Madžari, Romuni, bosanski muslimani, Črnogorci, Albanci in Makedonci. V gospodarskem pogledu Slovenija in Hrvaška na se veru podpirata vse ostale predele. Titova policija sicer govori, da se vsi ljubijo med seboj, toda nedavno je prišlo do nemirov v muslimanski Bosni.

Ljudje (na Zahodu) so tudi pozabili, da so bili Tito, Milovan Djilas in drugi voditelji Zveze komunistov Jugoslavije (kot se partija uradno imenuje), nekoč pristni staliniisti, krvniki Kominforma. Berite Djilasovo knjigo „Pogovori s Stalinom“!

Titov mit je vsekakor zanimiv pojav. Kot voditelju komunističnih partizanov so mu Britanci med vojno pripisovali, da veže 24 nemških divizij. Nedavno pa je bivši ameriški ambasador v Beogradu in priznani strateg George F. Kennan poučil Jamesa Restona (žurnalista), da so partizani vezali 14 nemških divizij. Kennan je s tem hotel pokazati, da so to utrjeni borci in da bi bila Sovjetska zveza nespametna, če bi vdrla.

Edini problem s to britansko in Kennanovo oceno je, da zdaj poznamo nemški bojni razpored za Balkan. Razdelili so celotno področje v dve „bojni skupini“ „E“ in „F“. „E“ je obsegala Grčijo, Kreto in Egejske otoke; „F“ ki je imela središče v Beogradu, pa severni del (Balkana). Ta grupa je obsegala vsega skupaj 8 nepopolnih divizij in to vse do leta 1944, ko so prispele prve bojne čete, da ustavijo napredujočo sovjetsko vojsko.

Do tega časa so bile nemške čete v resnici garnizonske posadke, pravzaprav narodna garda, katerih dolžnost je bila zaščititi komunikacijske linije z Grčijo. Poleg tega pa so bili tam še Italijani, Bolgari in hrvaški in srbski pol-vojaški fašisti, plus enote jugoslovanske begunske vlade, ki jih je vodil general Draža Mihajlović. Tito je porabil večino časa za boj z njimi; zato ni vezal ne 24, ne 14, ne 8 nemških divizij. Jugoslavijo je „osvobodila“ sovjetska vojska!

Naj mi bodo oproščene podrobnosti, toda kadar se Kennan sklicuje na svojo avtoriteto, ga navadno jemljejo resno. Bistvo njegovega odgovora Restonu pa je bilo: „Ko bo Tito umrl, naj te nič ne skrbi! Sovjetska vojska ne bo mogla kar tako pomesti s tistimi Jugoslovani.“ — Toda Kennan je šel še dalje: „Če hočejo priti do Jugoslovani,“ piše, „bodo morali Rusi prepeljati svojo vojsko okrog 300 do 400 milj preko romunskega ozemlja“, in to bi v resnici raztrgalo Varšavski pakt.

Ni treba verjeti meni: sami pogledajte na zemljevid: Sovjetom ni treba prekoračiti Romunije. V resnici bi bila ta pot, če upoštevamo topografijo, najslabša smer za invazijo: zašli bi v donavske soteske. Iz sosednje Madžarske pa lahko vstopijo vsak hip.

To bi ne bila nepremišljena akcija in moskovski strokovnjaki za politično vojevanje brez dvoma premišlujejo o dveh možnostih.

Ena bi bila vdor na sever — v Slovenijo in Hrvaško, da ju zaščitijo pred „imperializmom“. Po afganistanskem zgledu imajo v rezervi tudi nekaj Hrvatov, ki bi se lahko proglasili za legitimno vladno in zaprosili za tovariško pomoč.

Druga možnost bi bila, postaviti v ospredje Srbe, ki bi zaprosili za pomoč, da bi preprečili severu pobeg iz komunistične države. Moskva ima seveda v rezervi vrsto Srbov; in če je Brežnjevo doktrino mogoče uporabiti v Afganistanu, velja to še veliko bolj za Jugoslavijo.

In če spet oporekam Kennanu: Invazija iz Madžarske bi ne prinesla obsežnih bojov v gorah, temveč na odprtih ravninah. Kot v Afganistanu, je

tam veliko gora; nima pa nobenega smisla zabresti vanje. Gverilska vojna v takih okoliščinah je v glavnem le nadloga, ne pa resna vojaška ovira.

(Zaključna pripomba: Tudi Nemcem je bila ta gverilska vojna le nadloga, kar dokazuje dejstvo, da so se z jugoslovanskih, bolje slovenskih tal, umaknili šele 17. maja 1945.)

T. S.

IZGUBLJENI SVET

Lini Matičičevi ob njenem spominu s potovanja v „Taboru“, št. 1-80

Ob obisku sorodnikov iz domovine pišeš, da je bilo razmerje med vami — napeto. To rad verjamem. Ti ljudje so po večini — drugi svet. To se pa ne pripeti samo nam Slovencem. Ko sem lansko leto vprašal starega srbskega četnika v Osnabrücku, kako se razume z mlajšimi Srbi, ki prihajajo sedaj kot delavci v Nemčijo, mi je odgovoril: „Brate, to su dva potpuno različita sveta.“ Isto se godi madžarskim, poljskim ali češkim emigrantom.

Mislim, da pri tem problemu vsi preveč pozabljamo na dejstvo, da človek, odnosno človeška psihična, duševna stran ni nekaj od narave danega, popolnega, ki bi lahko trezno presojala stvari okoli sebe. Nasprotno, človeška psiha je bolj podobna kepi gline, ki jo podobar ugnete po svoji volji in ji da neko določeno obliko in izraz.

Današnji režim doma je totalitaren, pomeni, da z vso samovoljnostjo pograbi duševno stran naših ljudi že kmalu po rojstvu, ko se komaj začnejo zavedati samega sebe, najkasneje pa od otroškega vrtca dalje. Režim oblikuje njih pojme, jim vceplja neko namišljeno sliko preteklosti, narodne zgodovine, pa tudi sedanjosti. V rokah režima so vsa sredstva: šola, radio, televizija, časopisi, dirigirano javno mnenje, skratka vse, kar je sploh sposobno oblikovati človeško duševnost. Zato je samo naravna posledica, da so ti po komunistih oblikovani ljudje popolnoma različni od nas.

Tega prej ni bilo. Obstajali sta vzporedno, druga poleg druge, vsaj dve duhovni struji: katoliška in liberalna. Liberalno vzgojen fant je mimogrede tudi široko zajemal katoliško miselnost ob stiku s sošolci, s sosedmi itd. Isto tako je tudi klerikalni mladenič nujno prišel v stik z liberalnim mišljenjem. Tega danes ni. Vsi zajemajo iz iste duhovne skleda, v kateri so miti o osvobodilni fronti, o edino zveličavnem potu partije itd.

Zaradi tega pridemo do obupnega občutka, da se nam domovina odmika, nam postaja tuja.

Vprašam, kakšna bo bodočnost. Po vsej verjetnosti bodo morala preteči še desetletja, ko se bodo pojavile nove generacije in z njimi novi idejni tokovi, ki bodo preoblikovali sedanji duhovni svet ljudi doma. Za nas je

to — izgubljen svet! Ta občutek vodi človeka naših let seveda v globoke duševne depresije. Vse to je za nas silno grenko. Preboleti tega ne bomo mogli.

Kmalu potem, ko smo prišli v Argentino, je neki slovenski oder uprizoril v Ciudadeli ali v Ramos Mejii neko majhno igrico, ki prikazuje slovensko družino, ko beži iz domovine in gleda nazaj od daleč domače gore. V tej igri je rekla mati-begunka: „O domovina, vedno bolj se nam odmika.“ — Ta stavek še danes drži. Čim bolj teče čas, tem bolj se nam odmika, ne samo fizična pokrajina, ampak morda še bolj — ljudje v njej. — Leka proti temu — ni. Ta bol bo šla z nami v grob, katerega bodo zarasli čas in trava. Preko nas bodo v prihodnjih stoletjih in tisočletjih hodile druge generacije, ker je ta čas, ki ga doživljamo, samo drobec v neizmernosti vekov in milijonov let, odkar svet že obstaja. Kakor si npr. prvi kristjani niso mogli zamišljati, da bo v 20. stoletju prišlo do marksizma in naše borbe proti njemu, tako si mi ne moremo zamišljati, kakšni idejni tokovi bodo prevladovali med ljudmi čez 500 let ali 2000 let.

Dr. Srečko Baraga

NAJ NAM BO PLAMENICA

(Nadaljevanje.)

Na katerokoli teh in podobnih vprašanj danes še ne smemo odgovarjati, če nočemo še bolj zastrupiti že itak sovražnega vzdušja, v katerem živi politična emigracija, in če nočemo še bolj razburiti nerazpoloženih duhov doma. Eno je pa gotovo: vsi **smo krivi!** Krivi zato, ker še nismo politično zreli narod in ker nismo bili odločni takrat, ko je bil čas za to. In če naši nasprotniki doma pojem kolektivne krivde tako strašno izrabljajo, da lahko ubijejo vsakogar, pa naj bo kriv ali nedolžen, zakaj ne bi smeli tudi **mi** uporabiti pravila kolektivne krivice in vzroke, ki so nas privedli do te strašne narodne nesreče, ki se, kakor se zdi, še danes ni končala.

Če bi bili mi res politično zreli narod, bi morali spredvideti, da sta se že ob koncu prve četrtine tega stoletja spoprijeli dve strašni svetovni sili: na eni strani svetovna **anacionalna plutokracija**, povezana z internacionalnim intelektualizmom, izkoriščujoč tehnične dosežke znanstvenih empiričnih ved do viška, na drugi strani pa **internacionalni proletariati** obdan z oklepom materialističnega dialektičnega marksizma, izkoriščujoč najnižje instinkte človeške amorfnosti mase do skrajnosti. Ti dve sili sta v prvi fazi sodelovali sporedno, danes pa si stojita že v očitnem nasprotju. Ti dve sili sta šli prej in gresta tudi sedaj za tem, da izločita iz človeške družbe vsako etiko, tudi krščansko, vsak nacionalizem in vsako moralo, ki ne pospešuje materialnega napredka.

Ni važno, v kakšni obliki se je izvršil spopad v prvi fazi, in niti ni važno, v kakšni obliki se bo izvršil v prihodnosti. Mi nismo imeli v tej borbi kaj iskati! Za nas je bila v tistem času važna samo ena zapoved: mir. To ne velja samo za nas Slovence in druge jugoslovanske narode, ampak sploh za vse male narode. Zdrava pamet nam je velevala fizično ohranitev naroda. Pa so se našli politični modrijani in uprizorili so komedijo 27. marca 1941, ker so hoteli imeti „čisti obraz“ in — zbogom naša svoboda.

In kaj je storil naš prezident? Reševal je to, kar se je rešiti še dalo; reševal je slovenski narod pred popolnim poginom. Ne samo marsikdo izmed nas, ampak tudi marsikateri tistih, ki danes kraljujejo doma, se imajo zahvaliti pokojnemu generalu, da jih ni pregazil nemški vojaški val. Ali so pozabili, da ni nobene številčne primere med žrtvami, katere sta pobili italijanska vojaška in policijska oblast, in med žrtvami, katere so padle v ljubljanski pokrajini za časa nemške vojaške zasedbe? In še to povrh, da ni bil kaznovan niti en Italijan za zločine, ki so jih Italijani izvršili med letom 1941-1943! Da je general Rupnik za časa nemške okupacije s svojim „sodelovanjem“ ohranil največje jedro slovenskega naroda, tega ne bo mogel prezreti noben objektivni zgodovinar.

Mnogi zagrenjeni politični in vojaški modrijani, ki vedno pljuvajo na „Bleiweisovo“, ugotavljajo, da se je pokojni general Rupnik — motil. Moj Bog — motil se je! Kdo se pa ni motil v tisti strašni narodni stiski?

Ali se niso motili uprizoritelji 27. marca? Ali se niso zmotili tisti Slovenci, ki so 3. maja 1941 stopili v italijansko konzulto? Ali se ni motila jugoslovanska vlada v Londonu, ker je zaradi slabega delovanja bila tako rekoč policijsko pregnana v Kairo? Ali se ni motil Tito e tutti quanti, ki so skozi 7 let peli nesmrtno gloriijo velikemu Stalinu, danes pa trepetajo pred svojim bivšim zaveznikom, da jih ne bi prišel zopet „osvoboditi“, kakor leta 1944? Ali se ni motil dr. Beneš, ki je po sili rinil v blok, katerega se danes češki narod ne more osvoboditi? Ali se ni motil celo Roosevelt, ki je svojim svetovalcem potožil, ko se je vračal iz Casablance: „Meni se pa le zdi, da me Rusi varajo!“

Erare humanum est. Vsakdo se lahko zmoti. Toda vsakdo svojih zmot ne popravi. To velja tudi za emigrante. Važno pa je to, ali izvira zmot iz napuha, prevzetnosti, iz osebnega častihleplja, ali izvira iz stanovske dolžnosti ali narodne zavednosti v smislu Gregorčičevih besed: „Kar more, to mož je storiti dolžan!“

O tem pa ni nobenega dvoma, da je general Rupnik reševal slovenski narod takrat, ko so ga vsi politiki prepustili svoji usodi, partizani pa s svojim delovanjem izpostavljali v nevarnost, da ga nemška soldateska popolnoma iztrebi.

Jasno, za to delo ga je slovenski komunistični režim oblatil kot narodnega izdajalca in ga ubil samo zato, da zadosti najnižjim instinktom ljudskih mas in da opraviči svoje politično delovanje med okupacijo. S to obsodbo je zmešal pojme tudi mnogim emigrantom, ker so mnogi takoj zatajili

generala Rupnika in se ga še danes sramujejo imenovati. Da, kdor pokojnega generala Rupnika ni poznal, in če bi bil on edini obsojen na smrt, potem bi se mu morda vzbudil dvom o njegovi krivdi. Če pa ste bili priče, kakšna brezpravnost je vladala takrat po vsem svetu, potem ne smemo dvomiti o generalovi nedolžnosti.

Vprašam vas: Ali veliki maršal Petain ni bil zaveden in velik Francoz? Ali ga ni zadela enaka usoda kot generala Rupnika in bi še danes gnil v ječi, da se ga ni Bog usmilil?

Ali mi boste ovrgli, da sin Tomaža Masaryka, ki je bil celo v komunistični vladi, ni bil zaveden Čeh? Zakaj so ga potem vrgli skozi okno, da se je ubil?

Ali Mikolajczyk ni bil velik Poljak in celo ministrski predsednik skupaj s komunisti, ki si je samo z begom rešil življenje?

Ni general Nedić delal kaj drugega kot to, da je reševal med nemško okupacije samo Srbe in srbstvo? In zakaj se ga niso upali soditi, ampak so ga vrgli skozi okno?

Kaj bi našteval še enake primere, če jih je pa na tisoče in tisoče. Taka je človeška pravica danes! Jasno, nekateri sovražniki pokojnega generala gredo mimo vseh teh zgodovinskih dejstev. Toda če hočemo biti pravični do pokojnega poveljnika in njegovih domobrancev, moramo upoštevati nekatere mednarodne norme, ki sicer urejajo odnose med okupatorjem in okupiranim ljudstvom. Tako imamo ženevski dogovor iz leta 1861, ki je bil izboljšán 1906 in haški dogovor iz leta 1899. Toda ti dogovori za nas Slovence niso veljali, ker so sovražniki trdili, da je Jugoslavija 1941 razpadla. Zato so slovensko zasedeno ozemlje razdelili in priključili državam, katerim je pripadalo pred letom 1918 in 1912, ali pa državam, ki so na naše ozemlje aspirirale. Zato je bil tudi postopek v vsaki pokrajini drugačen in vedno samovoljen. Po razlagi okupatorja smo bili mi Slovenci in del Srbov prepuščeni okupatorjevi milosti. Celó dr. Ehrlich je izjavil leta 1941, da Jugoslavije ni več, češ da je **razpadla**. Če upoštevamo ta moment, potem šele vidimo, kakšno veliko delo je opravil pokojni general Rupnik, ko je s svojim delom ustvaril kolikor toliko znosno razmerje med nemško okupacijsko silo in slovenskim ljudstvom, — če ga seveda ne bi od časa do časa zaostрила Osvobodilna fronta.

Preostaja nam še eno vprašanje, na katerega moramo odgovoriti. Namreč, ali je imel pokojni general Rupnik kakšno možnost, da bi se bil lahko izognil angleški izročitvi jugoslovanskim oblastem.

O tem vprašanju je bilo mnogo govora in ugibanj, na katere se nočem ozirati. Toda zame je važna izjava nekega domobranskega oficirja, ki je bil s pokojnim generalom skupaj v ječi. Ta gospod mi je povedal takrat v Trstu, da je generala Rupnika nagovarjal, naj uide, ker je bilo vse pripravljeno za beg. Pokojni general Rupnik pa je to odklonil in pristavil: „Kako naj ne verjamem angleškemu — oficirju.“ In pri tem je ostalo. Pa tudi sicer je imel priložnost, da pobegne iz ječe. In vendar: zakaj ni tega storil?

V tem dejstvu je treba iskati tragično krivdo. Recimo, da bi pobegnil in se potem skrival pod tujim imenom. In to ves čas. On je bil človek javnega dela. On je imel vse znanstvene in moralne kvalitete, da vodi narod, a ne da ga drugi vodijo. Bil je mož javnega dela. In on naj se umakne ter „skriva se kot zver po gozdu plaha?“, kakor poje pesnik. S tem bi priznal svojo krivdo. Ne, to je bilo v očitnem nasprotju z njegovo vojaško častjo in s ponosom. On na svojo preteklost ni mogel pljuniti.

Čeprav se je postavil med vojno v službo naroda, ni užival nobene moralne, ne dejanske podpore slovenskih političnih strank, ker naši politiki niso nikdar znali voditi dvolične politike iz strahu, da jim ne padejo vajeti iz rok. V begunstvu je celo malo manjkalo, da ga niso lastni ljudje opljuvali. In ko je zvedel, kakšna usoda je doletela njegove fante in može, njegove soborce, cvet slovenstva, je „pokópal misli visoko leteče“ in sklenil iti tja, kamor je šlo njegovih dvanajst tisoč junakov. Grobovom teh junakov se je pridružil tudi njegov grob. In kje so ti grobovi?

Čujte in strmite, kaj nam je povedal letos 9. junija glavni direktor slovenskih dušnih pastirjev v tujini msgr. Ignacij Kunstelj: „Ako so neke v svetu, bi mogli do njih, le v naši domovini nihče ne sme zanje vedeti.“

Vidite, tragedija teh pobitih junakov se tudi po njihovi smrti še ni zaključila.

Sicer se pa temu ne smemo preveč čuditi, če pomislimo, da je v tistih časih en del človeštva živel v popolni brezpravnosti, ker je bil prepuščen milosti in nemilosti „ljudske pravice“, ali bolje rečeno, prostemu nagonu nekritične ljudske mase. Brez vsake krivde si bil lahko proglašen za vojnega zločinca, obtožen sodelovanja s sovražnikom, ali pa za reakcionarja, t. j. za izkoriščevalca ljudstva! V vsakem primeru je sledila smrt.

Komur ni grozila smrt, ne more doumeti, kaj se je dogajalo v duši tega poštenega in plemenitega oficirja, ko je bil 3. januarja 1946 izročen na milost in nemilost „ljudske pravice“. In to zakonito nezakonitost so pomagale uvajati v prakso in jo s svojim sodelovanjem sankcionirale tudi tiste države, katere smo mi demokrati imeli vedno za zibelko demokracije in svobode.

Jaz vem iz lastne izkušnje, kakšna praznota nastane v duši človeka, ki izgubi vsako zaupanje v človeško pravico. Zato ne obsojam dvanajst tisoč domobrancev, ne poveljnika, da so šli kakor pravi junaki, zavestno in ponosno v smrt, ampak jih občudujem! Prav iz tega spoznanja izvajam, da nas grobovi teh mučnikov opominjajo k slogi. Kdor razbija slogo, ne dela za blagor slovenskega naroda. Postulat sedanjega časa je enotnost akcije, enotnost duha.

Drugi postulat sedanjega časa je: izpričevanje resnice. Ko je papež odprl vatikansko knjižnico, se ni ustrašil, da bodo tajni dokumenti pohujšali krščanski svet, ampak je rekel: „Resnica nikjer in nikoli ne škoduje“.

Ker pa pravi vrhovni direktor Msgr. Kunstelj: „Tudi mi smo priče, ker smo po božji milosti ostali živi iz onih dni“, smo dolžni izpričati

sodobnikom in bodočim rodovom zgodovinsko resnico, samo resnico in vso resnico. Kakor ne smemo dovoliti, da se med nami bodisi iz častihlepnih osebnih ali strankarskih političnih razlogov prikazuje popačena podoba naše bližnje preteklosti, toliko manj smemo dovoliti, da se prikazuje sedanjemu in bodočim rodovom zlagana zgodovina doma.

Kdor bi rad obsodil domobrance in poveljnika, češ da je bilo vse zgrešeno, napačno in ne vem, kaj še, naj najprej ugotovi vzroke in poišče povzročitelje naše narodne nesreče. Breme, ki si ga je naložil pokojni general Rupnik na rame, je izviralo samo iz nujnih posledic brezumnega početja tistih, ki so ohranili „čisti obraz“ in potem pobegnili v inozemstvo, narod pa osrečili z okupacijo sovražnika. Zgodovinsko dejstvo je, da je general Rupnik, kakor sta to delala za svoj narod maršal Petain in general Nedić, reševal slovenski narod takrat, ko so ga vsi politiki prepustili na milost in nemilost sovražniku.

Vem, da moje besede temu ali onemu ne bodo všeč, ker resnica v oči bode! Toda msgr. Kunstelj je rekel 8. junija letos: „—saj je nas ni treba biti sram, čeprav je morda kdaj trpka in polna tegob.“ Zato kljub vsemu hočem biti glasnik samo resnice.

Pokojni general Rupnik pa naj nam bo skupaj s pobitimi junaki, kakor poje naš največji sodobni pesnik Balantič:

„...še dolgo bakla nema,
ki potnikom samotnim v noč gori.“

Slava ti, junak; slava vam, junaki!

Ljubelj — v Torontu

Pred sedmimi ali osmimi leti je bilo. Prišli smo — kakih 20 Taborjanov — iz Clevelanda in se zatekli okoli šestih popoldne na dvorišče slovenske fare v Toronto. Bili smo lačni, žejni, utrujeni in ohromeli od dolge vožnje. Pri župniških vratih nas je pozdravil gospod župnik. Hitro smo uvideli, da naš prihod ni bil zaželen. Zatajil nas je kot apostol Peter. Nobene slovenske gostoljubnosti!

Hotel sem pogledati slovensko cerkev — tako opevano svetišče za Slovence —, pa je bilo po urah; na srečo sem lahko videl notranjost skozi barvasta okna. Sonce za mojim hrbtom je sekalo skozi okno in prikazovalo notranjost te cerkve v najlepših barvah.

S „pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal“ in s tipičnim domobranskim duhom smo po dveh urah tavanja le našli zatočišče v nekem baru. Našli smo tudi peščico svojih sobratov iz Toronta in se tako po slovensko ogreli in izvolili nov odbor. Tudi molili smo, čeprav brez duhovnika...

Božja pota so edinstvena. To sem premišljeval, ko sem prebral članek: „Ljubelj — kraj nesrečnega imena“.

Dr. Frank A. Lukež

V spomin Tonetu Plutu!

Januarja meseca ga je Bog poklical k sebi našega zavednega Belokranjca Toneta Pluta. Zaprl je knjigo njegovega trpljenja na tem svetu, da se je lahko pridružil svoji dragi ženi Veroniki, ki je umrla pred kratkim letom.

Naš Tone se je rodil 29. januarja 1918. leta v vasi Drašičih pri Metliki. V družini so bili štirje sinovi in dve hčeri. Še od mladih let sta jih mati in oče učila o veri, medsebojni ljubezni in pravičnosti. Zato ni slučaj, da je bil Tone eden izmed prvih, ki se je pridružil jeseni 1942. leta belogardistični postojanki v Dolžu pri Novem Mestu. Vstopil je v protikomunistične vrste, ker je spoznal

prevaro „osvobodilne“ fronte. V borbah pri Semiču, Metliki in Suhorju je bil vzor mladim idealistom, soborcem, ki so v njem videli hrabrega, zavednega in navdušenega borca, kateremu so radi sledili, ker je bil kot bivši jugoslovanski vojak izučen v orožju, kot pošteno katoliško vzgojen mož pa neizprosni protikomunist.

Tone Plut je bil eden izmed prvih političnih beguncev, ki so emigrirali v Kanado. Prva leta je preživel v severni Kanadi delal je po rudnikih. Kadarkoli je naš pokojni begunec škof dr. Rožman imel misijon med slovenskimi rudarji, je vedno vedel, da bo lahko dobil prenočišče pri Plutovi družini. Tone se je preselil z družino v Hamilton, ko so otroci potrebovali višje šole, katerih ni bilo na severu. Težko mi je zapisati, kako je bil Tone vesel, ko je zvedel, da imamo našo organizacijo Tabor. Pridružil se nam je in je bil mnogo let član glavnega odbora.

Anton Plut je med nami zapustil veliko vrzel, katero bo težko premostiti. Pogrešali ga bomo vsi, ki smo ga osebno poznali, pogrešala ga bo tudi vsa protikomunistična srenja, kajti ponosni Belokranjec Anton Plut je bil in ostal do smrti neizprosni borec za pravico, zaveden Slovenec in protikomunist.

I. P.

14. aprila je nenadoma umrl v svojem 93. letu gospod Anton Šušteršič, oče našega upravnika, Boža Šušteršiča. Žaljujoči rodbini tudi naše iskreno sožalje!

T a b o r

V dolini v Bolsonu pa Tabor stoji;
le tja vsako leto srce si želi,
da tamkaj pod hribi se duša umiri,
telo se spočije in zdravje krepí.

Kjer Piltriquitrón proti nebu kipi,
kjer skalni vrhovi nas vabijo vsi
kjer Qemquemtreu glasno v dolino šumi,
oj, tukaj lepo je, tu radi smo mi.

Če pa gostoljubje slovensko želiš
ga pri Budinekovich gotovo dobiš.
Zato pa hvaležno kličemo vsi:
„Predragi Budinekovi, naj Bog vas živi!“

EPK

Jože Javoršek – samotni jezdec

„L'enfant terrible“ sodobne slovenske književnosti v domovini **Jože (Brejc) Javoršek** je poznan tudi v zdomstvu. Vsaj v neki meri so se namreč z njegovim slučajem že pobavile tudi nekatere zdomske publikacije — po večini z nekakšnega škodoželjnega gledišča: Kar si sejal, to žanješ... Toda primer Jožeta Javorška zasluži mnogo več kot zgolj propagandistično izkoriščanje njegovega nastopa v slovenskem kulturnem okolju tu in onstran naše črte ločnice. Problem je mnogo bolj resen. Zasluži globoko in resno analitično obdelavo. — Tega se je očitno zavedal tudi naš sodelavec. Dve knjigi Jožeta Javorška mu v resnici služita samo kot predmet, snov, da je okoli njegovega slučaja lahko napisal obširno, resno študijo sodobne slovenske kulturne in družbene stvarnosti v domovini, katero navzlic resničnosti, da njih posledice lahko predvidevamo v malodane že konkretnih oblikah. Zato nam je po eni strani žal, da obsežnega dela našega sodelavca ne moremo objaviti takoj v celoti, pa bo po drugi strani ta naša tehnična nuja prišla prav tudi piscu, da bo v vrsti nadaljevanj, ki bodo sledila, za sedaj samo še slutene rezultate morebiti lahko že registriral v njihovi resničnosti. — Op. ured.

Vse preteklo leto je slovensko javnost v domovini razburjal Jože Brejc, ali, kot mu je zdaj bolj všeč: Jože Javoršek, ki je v založbi mariborskih „Obzorij“ objavil knjigo z naslovom „Nevarna razmerja“. Razvila se je široka in ostra polemika, med katero so na Brejčev račun padli težki očitki. V emigraciji skoraj ni bilo odmeva, ne na knjigo, ne na polemiko; pa je vendar iz obeh kričeče razvidna dezorientacija današnje slovenske inteligence — poleg čisto osebnih problemov Jožeta Brejca, ki pa nimajo svojih korenin v sedanji splošni zmedi, temveč v tistih krvavih dneh, ko se je preklalo še marsikatero drugo življenje, ne le njegovo.

Kdo je prav za prav Jože Brejc? — Doma je iz Velikih Lašč, kjer je bil njegov oče organist. Izšel je torej iz tistega klasičnega slovenskega okolja: „klerikalnega“, pol-inteligenčnega, ki pa je nudilo ljudem z naravno bistrostjo dovolj možnosti, da so se uveljavili. Prav iz takega okolja je izšla vrsta odličnih predstavnikov naše družbe v vseh plasteh, pa tudi vrsta spornih osebnosti in slednjič tudi tragičnih junakov, kakršen je Brejc sam.

Šolal se je Brejc v škofovih zavodih brez dvoma ob tihem upanju staršev, da bo nekoč zapel novo mašo. Toda nekje so se tirnice zamešale in Brejc se je kmalu znašel v Kocbekovem krščansko-socialističnem krogu in je svojemu preroku sledil v revolucijo, „zmago“ in tudi v ideološko ropotarnico, kamor je te nesrečnike pahnila zmagovita Komunistična partija.

Že pred leti se je Brejc norčeval iz Franceta Balantiča, da se je v času pred smrtjo „otresal ministrantske preteklosti“. Resnica je, da prav to počenja on sam, Brejc, ker je v tej „ropotarnici“, kamor so ga pahnile razmere, spoznal, da je opravil svoje delo, in da zaradi tiste nesrečne „ministrantske preteklosti“ ne bo nikdar sprejet v krog resničnih maziljenčev današnje slovenske družbe. Naj bodo njegove zasluge še tako velike za „narodno-osvobodilno“ stvar, ali celo za partijo samo; naj bo njegov intelekt še tako oster, njegov literarni talent še tako prepričljiv: Jože Brejc nosi na čelu znamenje „ministrantske preteklosti“ — in kot Macbeth s svojih rok, tudi on s svojega čela ne more zbrisati tega „madeža“.

V tem je prvi ključ do Brejčeve zamotane osebnosti. Drugi je v njegovi osebni, človeški tragediji. Po vojni se je poročil z dekletom iz ugledne ljubljanske liberalne družine in rodil se jima je sin, ki sta mu v tistem navdušenja in obetov polnem času dala ime — Svit. Toda prišlo je drugače. Brejc se je znašel v zaporih, žena je umrla in Svit je tragično zatonil, predno je dosegel zenit življenja. Ko je bilo vsega konec, je iz razvalin izšel — Jože Javoršek, samotni jezdec, „l'enfant terrible“ slovenske literature.

Toliko za uvod.

I.

Neka analiza Brejčevega dela je v emigraciji praktično nemogoča. Piše o stvareh, ki nam zunaj enostavno niso poznane; o razvojih, ki jih

ne moremo razumeti in bi jih težko, četudi bi vselej jasno zapisal, koga ima v mislih. Toda dotika se tolikih vprašanj, ki zadevajo v živo našega zdomskega bivanja, da je potrebna vsaj neka, če še tako bežna registracija njegovih misli, sodb in mnenj. Bralec namreč, ki bo ob knjigi vztrajal (nikakor ni to lahko branje), si bo vendarle mogel ustvariti nek vtis ne le o Brejčevi osebnosti in miselnosti, temveč tudi o osnovnih silnicah, ki gonijo današnjo slovensko inteligenco, da uporabimo ta „malomeščanski“, „buržujski“ izraz.

Poznavalci razmer pa so tudi takoj pravilno ocenili, da „Nevarnih razmerij“ ni mogoče dojeti, če prej ne preberemo tudi Brejčeve tragične „avguštinske“ izpovedi v knjigi: „Kako je mogoče“.

Knjigi sta v resnici organska enota. Brejc na koncu prve zapiše: „Nekaj je treba storiti. Udariti. Udariti karkoli ali kogarkoli. Rešiti se. Nobenega drugega izhoda ni. Biti napadalen. Popadljiv kot pes. Razjarjen. Odprl bom vrata.“ In temu izbruhu so sledila — „Nevarna razmerja“.

V poznem večeru 20. maja 1968 se je Brejc vrnil domov; se pravi v dom, kjer je stanoval s sinom Svitom, in ga našel — obešenega. In takrat se je, kot pravi sam, v tisti „eksploziji groze“ — „zaklel, da bo dognal, zakaj se je Svit pri dobrih dvajsetih letih brez vsakega resničnega razloga, v majskem večeru, rojenem za ljubezen, ne pa za smrt — obesil...“

Svit Brejc je bil v trenutku smrti star dvajset let in pol. Jože Brejc je takrat že imel za seboj dve resni krizi: zaporno kazen, ki so mu jo naložili, kot sam pravi, zaradi „nemorale“ — in ženino smrt. Ko je zdaj našel še sina mrtvega, „se je pretrgalo. Podrlo. Dokončno“, kot začenja svojo izpoved.

Knjiga „Kako je mogoče“ je pisana v obliki pisma mrtvemu sinu in je — kot je nekdo pravilno dejal — grozna. V slovenski literaturi ji brez dvoma ni primere in po njeni človeškosti najbrž tudi v svetovni ne. Prav zaradi tega jo je domača kritika sprejela v resnici brez prave kritike: če bi šlo za fikcijo, bi Brejca brez dvoma raztrgali. Njegove izjave o splošnem položaju slovenstva so tako sporne, tu in tam tako ostre, da bi moral vzbuditi vihar mnenj in sodb. Toda iskrenost njegove bolečine in izpovedi sta kritikom ustavila pero, kot da bi jih vezala nekakšna „spovedna molčečnost“. Tako izpoved se posluša, „grešniku“ se podeli odveza; ostane pa do njega tudi neko posebno spoštovanje: bolečina takih dimenzij ne more biti zlagana.

Zato tudi ni namen tega-le „emigrantskega pisuna“, kot bi dejal Brejc, brskati po njegovi bolečini, čeprav je zdaj itak že precej zarasla, temveč le prikazati jo kot organski začetek Brejčevega kasnejšega dela, ki ga je postavilo med „najmodernejšo“ slovensko literato. Človek pa, ki opazuje ta razvoj od daleč, iz neke „svetovne“ perspektive, se nehotе ustavi ob misli, da je v resnici nek zakon, po katerem se izravnava jo grehi in krivice; tako kot so pohabljeni za svoje fizične pomanjkljivosti tolikokrat nagrajeni z izrednimi umskimi sposobnostmi. Za večino slovenske

partizanske družčine bi lahko rekli, da je sijajno uspela: karijere so se razbohotile levo in desno in zdaj, ko so začeli odhajati, jih spremljajo godbe in prapori in visokodoneči govori; „domovina“ se jim klanja, zapisa-ni bodo... itd. itd. Brejc pa je med tistimi, ki jim je bilo določeno, da bodo plačali vsaj obresti, če že ne celotnega dolga. In kakšne obresti!

Prvo vprašanje, ki si ga je Brejc zastavil, ko je pričel raziskovati zase povsem nepričakovani sinov samomor, je bilo, čemu Svit ni niti z besedo nakazal, da se je odločil za smrt, in čemu ni za seboj pustil nobenega pismenega pojasnila, kot je to storil dvakrat prej, ko je — kot mnogi mladostniki — „ušel“ od doma.

„A zdaj si zares odšel. Dokončno. Ampak tokrat nisi napisal niti besedice — in tako sploh ne vem, zakaj si me zapustil in kaj naj si mislim o tvoji strašni odločitvi.

Zdaj menda tudi razumeš, zakaj ti zamerim, ker mi nisi pustil nobenega pisma. Ne samo zaradi tega, ker moram nujno zvedeti, zakaj si se odločil umreti, ampak tudi zategadelj, ker bi se hitrica tvoje odločitve opočasnila, če bi pisal pismo na pergamentu in v gotski pisavi in za hip vsaj bi ugledal grozo očeta, kako najde mrtvega sina in kako se ta groza spremeni v najbolj usodno rano. Zakaj pogled na mrtvega sina ni samo zunanja groza, ki jo človek doživi, recimo, ob hudem bombardiranju ali potresu, temveč je eksplozija groze v človekovi notranjosti sami. In ta notranjost je nenadoma vsa v ranah, in teh ran ni mogoče zaceliti, temveč se gnoje in smrde, se na videz zapirajo, pa spet kruto odpirajo, njihovo boleče delovanje pa je nemara večno.

Sicer pa... Kaj bi ti pravil o svoji grozi in te z njo skušal omečiti, ko pa se te omečiti več ne da! Ko ni več rešitve! S tvojim mrtvim telesom v naročju sem bil kot Mati sedmerih žalosti in vse moje rotnenje, božanje in poljubljanje je bilo verjetno bolj živalskega kot človeškega značaja. Zavijal sem kot volk, iz mene so prihajali tako čudni glasovi, da jih še nikdar ni bilo slišati v skali človeških glasov, hkrati pa so bili strašni kot trobente pred jerihonskimi zidovi. Vendar pa do skrajnosti nesmiselni. Jeriha je bila za zmeraj in do konca podrta. Nisi me hotel in nisi me mogel več slišati. Sicer pa se spominjam le tega, da me je takrat, ko sem te moral odložiti v roke pogrebcev, krč neznosne bolečine začel premetavati in zvijati kot ribo faroniko po suhemrodu usode. In ko sem se medlo zavedel, da so te za zmeraj odnesli, sem skočil pokonci in hotel doseči nesramnega bika usode ter sneti z njegovih rogov bitje, ki sem ga rodil. Ampak zaman. Med nogami so se mi motala krila Matere sedmerih žalosti, črn pajčolan na glavi se je zapletel v majsko vejevje, srce mi je dokončno izpadlo iz prsi in se

kot prebodena kolajna zastavilo pod vratom, medtem pa mi je bik usode sina v divjem diru odnesel, v rokah mi je ostala grozljiva teža njegove odsotnosti, padala počasi z mojih lastnih rok name in me pokopavala pod svojo vse uničujočo grozo.

Amen. Krik življenja se je podil za krikom smrti. Smrt je bila hitrejša in močnejša.

In potem na Žalah...

Ne spominjam se več, kaj se je dogajalo. Bolečina me je zavesila s črnimi cunjami. Vesoljska burja groze, ki je divjala, je tisto prekleto bolečino od časa do časa odvihnila — in tako sem skozi presledek videl posamične podobe življenja.

Vem, da sem počel vse, kar sem počel, neodgovorno in brezumno. Vem, da sem na vrtu poruval vse rože ter ti jih znosil v tisto grozljivo mrtvaško kapelico, kjer si tako ledeno čakal na pokop. A nisem ti znosil samo rož. Hotel sem ti, mrtvemu popotniku, znositi tudi vse, kar sem mislil, da imaš rad: prijatelje, cigarete, knjige, fotografije, igrače... Kar naprej in naprej sem odpiral pokrov rakve, da bi na tvojem dokončnem obrazu razbral, kaj bi še potreboval, ampak ti si bil tako prekleto tiho, da sta mi ostajala le moja neumnost in moj dokončni obup. — Vidiš, zdaj šele razumem gon starih Egipčanov in drugih narodov, zakaj so svojim mrtvim znosili v grob tolikanj pridatkov!

Pogreb...

Tedaj pa se je nenadoma zgodilo nekaj tako nenavadnega, da mi je kri zavrela po žilah in da sem se zdrnil: nekdo je pristopil k odprtemu grobu, in slovenska zastava se je začela spuščati v grob, spuščati tja do krste, kot da se ti hoče pokloniti, kot da se hoče posloviti od tebe.

Ne! Iz dna mojega bitja se je dvignil blazen upor. Ne! To je bogoskrunstvo!

Zakaj tvoj samomor imam za izrazito proti-slovensko dejanje in vsa moja neizmerna ljubezen do tebe in vsi moji poskusi da bi razumel tvoje dejanje, mi ne pomagajo, da ti samomora ne bi bistveno zameril. V tistem trenutku, ko se je slovenska zastava nagnila po slovo v tvoj grob, sem kot oče začutil v sebi nepremagljivo potrebo primazati ti tako klofuto, da bi se takoj prebudil in končal s svojo ostudno šalo. Bes me je napolnil. Do vrha. Do ust. Rohnenje, ki je nastajalo v meni, sem trudoma tolažil, zakaj čisto lahko bi na tistem strahotnem pokopališču začel govoriti najbolj nenavaden pogrebni pogovor, kar jih je kdo imel na Slovenskem. Ozmerjal in popljuval bi najprej tebe, ozmerjal in popljuval bi sebe, nato vse pogrebce, vse prijatelje in znanke, vse radovedneže in vse naključnike

in končno še vse tiste, ki žive po slovenskih mestih, vaseh in zaselkih. V meni se je razvnel balkanski bes, stresalo me je ajshilovsko rohnenje, a kaj, vse, kar je bruhalo iz mene, je bilo nevidno in neslišno, zakaj padalo je nazaj vame in obležalo v meni kot svinčeno skalovje.

In tako sem postal dvojno težak: od ljubeče bolečine in strahotne jeze.

Od tu naprej je Brejčeva knjiga mešanica „ljubeče bolečine“ in „strahotne jeze“. V teh skoraj epileptičnih izbruhih iz njega kar vrejo sodbe in mnenja, sporne od prve do zadnje, nekatere pretresljive, druge skoraj nerazumljive, vse pa v bistvu izraz notranjosti človeka, ki se je nenadoma zavedel, da je prav za prav vse pridobil, na lastni duši pa „škodo trpi“, ker je — po lastni krivdi — izgubil tisto, kar mu je bilo najbližje: kri svoje krvi. Čeprav namreč Brejč v svojih razmišljanjih posega tudi v čisto sociološke probleme današnje družbe, je pa v bistvu vendarle človek — posameznik, ki se mu je odtujil lastni sin, ne le do stopnje, kjer sta se politično ali ideološko razšla, temveč do tiste grozljive ravni, na kateri ju je slednjič vezala samo še vrv, s katero se je Svit obesil. In tako Brejč se vrača v dni, ko se je prvič zavedel, da je med njim in sinom nekaj „počilo“:...

Sedela sva pod staro hruško na najinem vrtu, aviončki so brenčali nad nama, bili so sršeni, ki so imeli v deblu svoj aerodrom, na klopci si sedel tako, da si imel svoje dolge noge na mizi. Skušal sem ti nazorno predstaviti, da bi morala biti mladina, ki je bila rojena po revoluciji, v zgodovini slovenstva najbolj ustvarjalna mladina, zakaj vsi prejšnji rodovi so se morali trpljenjsko opletati z osnovnimi zgodovinskimi terjatvami majhnega naroda: z bojem za svobodo, ki je bila pošir in počez poteptana v tlačanstvo, z bojem za jezik, ki mu niso in niso hoteli dati domovinske pravice, z bojem za zemljepisno zaključenost dežele, in končno z bojem za osnovne politične in človeške pravice. Govoril sem ti, da ste prvi slovenski rod, ki mu ni treba več zgubljeni dragocenih sil v boju za temeljne terjatve svojega naroda. In prvi, ki se lahko tako, kakor že davno, davno mladi rodovi drugih, urejenih narodov, posvetite zgolj ustvarjanju. In sicer docela neromantično in neprimitivno, zakaj omika, katere bistvena sestavina je boj za najbolj osnovne naročne in človeške pravice, je nujno romantična in nujno primitivna.

Ta „ljubeča bolečina“ ob misli na sina in v resnici na vso slovensko „domovinsko“ mladino, ki mu je in ji je tudi on, Brejč, s svojim partizanstvom priboril „lepše čase“ in „svetlejše možnosti“, se že nekaj vrstic kasneje razplete v „strahotno“, sveto jezo nad to nehvaležno mladino in

nad lastnim sinom, ki je potrdil najžalostnejšo resnico o slovenskem narodu...

Dopovedoval sem ti spet — da tako brezglavega, razpuščene-ga in nedelavnega mladega rodu kot je dandanašnji, najbrže še ni bilo na Slovenskem. In v svoji primerjalni vnemi, ki je vodilo mojega življenja, sem ti dokazoval s številkami in primeri, kako se mladina velikih narodov, na primer ruskega, ameriškega, kitajskega ali pa tudi francoskega in angleškega, v sodobni atomski dobi umsko in človeško razvija hitreje in bolje kot kadarkoli. Le naša je brezglava. Le naša samo hlasta. Le naša ne zna izmeriti svojih naravnih moči in s tem dalje in nebeške strani svojega delovanja. In kot največji dokaz za to umanjka-nje je žalostna resnica, da smo Slovenci med prvimi na svetu v mladinskih samomorih.

In zdaj si še ti potrdil to resnico. Sram me je. Neizrečeno sram. Svoj sram vlečem za sabo kot sluzasto krvavo črevo po stanovanju, po posteljah, po gostilnah, po ulicah, in ta krvavo sluzasta vlečka se zadeva zdaj ob ljudi, zdaj ob avtomobile, zdaj ob hiše, zato komaj komaj hodim, zato rajši ne grem nikamor od sramu, temveč čepim v najtemnejšem kotu svoje hiše in svojega bitja ter samo brezglasno vpijem in divje trpim. Ne misli pa, da me je sram samo zate in zase, sram me je tudi za druge. In še čisto posebej zaradi tega, ker si nihče ne upa povzdigniti glasu in zavpiti resnice, nasprotno, vsi hitijo z obiranjem figovega listja, da bi kar najbolj učinkovito prekrili blazno sramoto našega naroda, naše svetovno prvenstvo v mla-dinskih samomorih. Razkokodakajo se o sleherni, v glavnem rev-ni zmagi na športnih stadionih, ne zmorejo pa pogledati v oči najbolj kruti resnici, ker se je boje. Le sem pa tja kakšen pisun, zaradi nesramne časnikarske požrešnosti, nakaže to zlo vprašanje, a še njega vsi prekrijejo z molkom neiskrene sra-mežljivosti. Le nekateri sadistični zoperniki nesnažno senzacijo kljub vsemu glodajo kot lačen pes mrliško kost. Svinje! Svinje! Hudodelci!

Po teh uvodnih „akordih“ preide Brejc v podrobno „analizo“ sloven-skega narodnega značaja, katerega bistvena poteza je po njegovem mne-nju — strahopetstvo in hlapčevstvo, najgloblji izraz tega strahopetstva in — samomorilstvo. Njegove misli se človeku ob bežnem, površnem branju zdijo še nekam umestne, ostre, res, toda v precejšnji meri „veljavne“. Šele ob preišljevanju se pokaže, da je Brejc v njih (zavoljo efekta?) v resnici zanimal ne le samobitni nastanek slovenskega protikomunističnega upora, ki se je razcvetel v Slovenskem domobranstvu, temveč tudi, kar je še bolj značilno — tisto toliko opevano „narodno-osvobodilno borbo“, v

kateri je sam sodeloval, in ki naj bi nove rodove Slovencev za vselej osvobodila skrbi za „temeljne terjatve svojega naroda“. Takole nadaljuje:

In vidiš, začetek moje raziskave se začne v narodu, iz katerega sem rojen. Mar ne spoznaš v tem moje železne logike, trdnejše kot vsi žebli na svetu? Kolikor bolj namreč razmišljam o narodu, katerega živi člen sem, tolikanj bolj me grabi skrb. In me polni stud. In tudi strah in spoštovanje. In me vrta vprašanje: kako je mogoče biti Slovenec? Kako je mogoče?

Predvsem se ne strinjam z ljudmi, ki iz gole površnosti govorijo, da je naš narod mlad. Kako neki! Naš narod je star in utrujen! Mlad in spočit je bil samo v tistih davnih letih, ko se je od kaj se ve kod naselil kot eden najhrabrejših in najpodjetnejših slovanskih rodov v prostoru med Benetkami in Dunajem, na tem najbolj nevarnem ozemlju Evrope, nevarnem zaradi številnih možnosti za najrazličnejše prehode. Mislim, da smo morali biti strahotno podjetni in tudi kruti, mislim, da smo poklali vse bivše prebivalce tega ozemlja ter si, glasno rezgetajoč, uredili svoj zapleteni prostor pod soncem. Ampak naša slava je bila kratkotrajna. Zgubili smo plemstvo, zgubljati smo začeli zemljo, začelo se je težko življenje tlačanstva in hlapčevstva in tlačanstvo in hlapčevstvo je zgodovinsko trajalo vse do srede preteklega stoletja, moralno pa še dalje. Ali misliš, da se tako stoletno suženjstvo ne pozna na silah nekega naroda? Medtem pa se je evropsko življenje razvijalo kot najmočnejša in najgloblja omika na zemeljski obli. V nas pa ni bilo nič evropskega, to se pravi napadalnega, gospodovalnega in ustvarjalnega. Odrinjeni na rob življenja smo s sklonjeno glavo kot kakšni neznani, čudni in podhranjeni evropski zamorci živeli življenje, kakršno so nam izrecno določali drugi. In sleherni poskus, da bi svojo usodo spremenili, se je ponesrečil. Zato smo postali še bolj klavrní, še bolj hlapčevski in še bolj otožni. Postali smo ljudje iz „dežele siromakov“, torej docela nekoristni, zakaj „koristen za vesoljno človeštvo je samo narod, ki je zadovoljen in ki ima pogoje in prostor, da uveljavi vso svojo tmoč“.

Vem, da živim v domovini klavrnosti. Vem, da je naš narodni značaj kljub novim, svetlejšim potezam še zmeraj pohleven, vase ugledan, utišán, neustvarjalen, kljub razglašenim videzom len, zanikrn, in vem, da se nezaupnost drži sleherne kretnje in sleherne besede, da se nam hlapčevstvo še zmeraj pozna na čelu in da nam je samozatajevanje, to krščansko darilo, še zmeraj v napoto. Mislim, da so vse to znamenja bistvenega pomanjkanja življenjskih sil. In tako, če pridejo hude življenj-

ske stiske, ki jih zdrav in življenjske sile poln človek razreši z zavihanimi rokami in stisnjenimi zobmi, Slovenec rajši napravi samomor ali pa zapusti domovino... Zakaj Slovenci nismo le prvi v mladinskih samomorih na svetu, temveč smo tudi v samomorih sploh na vrhu svetovne lestvice.

In nihče se ne zgane ob tej grozni resnici, nihče se niti dovolj odločno ne vpraša, kje so vzroki za to narodno sramoto. Nasprotno! Vsi živčno iščejo plašč, da bi prekrili našo narodno bolezen pred obličjem drugih narodov v Jugoslaviji in tudi pred obličjem sveta.

(Sledi)

Prejeli smo:

STIK — Glasilo Kreditne zadruge SLOGA — Lëto II, t. 7, Buenos Aires, september-oktober 1979. Ta jubilejna številka ob 25-letnici slovenskega denarnega zavoda v Argentini bo ostala dragocen dokument za zgodovino slovenske prisotnosti v velikem svetu.

Dr. Francë Veber: ZADRUŽNA MISEL — Izbor ëlankov in razprav — Uredil in uvod napisal Zorko Simëë. Oprema: arh. Ivan Kogovšek. Buenos Aides, 1979, str. 144. — „Ob svoji 25-letnici in za 35-letnico našega zdomstva poklanja“ Kreditna zadruga SLOGA v Buenos Airesu izbor ëlankov dr. Franceta Vebra o zadrufni misli vsem Slovencem po svetu in doma v razmišljanje.“ — Zares priporoëamo v branje in razmišljanje našemu mlajšemu rodu. Bo marsikatero postavko slovenske družbene stvarnosti zagledal v bolj pristni luëi.

THE SOUTH SLAV JOURNAL, vol. 2, št. 4, oktober 1979. Published by The Dositey Obradovich Circle, London. Editorial address: 4 Church Road, London N. 6., U. K. — Subscription address: Mr. U. J. Loring, 51 Montserrat Road, London SW15, U. K. — Annual Subscription Rates 1980: United Kingdom \$ 5.00, Europe \$ 6.00, rest of the World (seamail) \$ 15.00 (airmail) \$ 17.50. CONTENTS: Editorial. News, Periodicals — Have you read...? Articles: Ljubo Sirc, The End of an Era (1941). Vladimir Dedijer, Testimonies on the Second World War. Dr. Neca Jovanov, Strikes in Yugoslavia. Extract from George Urban's interview with Milovan Djilas. Documents: Evelyn Waugh's Report from Yugoslavia. Letters to the Editor. David Martin. Baron Thomas de Saint-Bar. Josef Josten. Book Reviews: David Floyd. Nemanja Marëetië. John Young. D. Sever. R. Marëetië. Periodical Reviews. Books and Periodical received. — Ker je vsaka številka takorekoë izkljuëna rekopilacija izredno pomembnih dokumentov za zgodovino in boljše razumevanje medvojnih dogodkov na ozemlju Jugoslavije — vkljuëno Slovenije — naroëbo moëno priporoëamo.

Komunistična taktika nasproti slovenski Cerkvi

V zadnjih številkah Tabora je bilo objavljeno nekaj člankov o položaju Cerkve v domovini. Stvarne ugotovitve iz teh člankov bi lahko v zgoščeni obliki podali v sledečih stavkih:

Po ustavi in po črki zakona ima Cerkev sicer zajamčene vse mogoče pravice. Dejansko pa se vse skupaj omejujejo na komaj kaj več kakor to, da brez ovir lahko izvršuje bogoslužje po cerkvah.

Zaupne okrožnice slovenskih komunističnih voditeljev govore odkrito, da sta Cerkev in versko življenje nekaj, kar je sodobni družbi neprimerno, nezaželeno in škodljivo za njen razvoj. Zato obstaja dolgoročen načrt režima, da se verskemu življenju izpodrežejo korenine in da postane v dobi ene ali dveh generacij nekaj docela nepomembnega, obrobnega ter preživelega, za kar bi se takrat morda zanimalo le še nekaj starih ljudi.

Temu cilju je posvečeno vse delovanje takozvanih verskih komisij in drugih državnih organov. Najbolj učinkovite metode so: na eni strani široko uvažanje ateizacije v šolah z obveznim učnim načrtom in sploh z vsemi sredstvi v javnem življenju, na drugi strani pa popolna kontrola cerkvenega življenja po državnih organih, omejevanje delovanja Cerkve ter spretna politika razkrajanja cerkvenih vrst od znotraj.

Kar se tiče duhovnikov v domovini, ti še zdaleč niso enotnega mišljenja in še manj nastopa. Del duhovnikov z mariborskim pomožnim škofom Grmičem na čelu je absolutno privržen režimu. Ti ljudje ne vidijo ali nočejo videti uradno izvajane ateizacije, neenakosti in zapostavljanja vernih pri doseganju položajev ter njih ponižanja v državljane druge vrste, kakor tudi ne dejanske politike režima za razvrednotenje vere in Cerkve.

Zadržanje slovenskih škofov nasproti komunistični nasilnosti je bilo do sedaj v glavnem skrajno nesigurno in boječe. Primerjali bi lahko vse to s človekom, ki si zakriva glavo in obraz pred udarci, ki padajo po njem. Neke trdne in načrtne cerkvene politike do sedaj ni bilo opaziti. Edina izjema je bila Pogačnikova poslanica „za človekove pravice“, ki jo je nadškof objavil lani julija.

Nepričakovano pa se je pojavila pred dobrim letom v Ljubljani odločna skupina duhovnikov pretežno mlajše generacije. Ti ljudje se zavedajo, da gre v domovini v bistvu za neizprosni boj med marksizmom in krščanstvom. Krščanstvu gre za to, da preživi in se ohrani. Ta skupina ve, da je treba aktivnosti in borbenosti, če se hoče sploh kaj napraviti proti dolgoročnemu načrtu za propad vere.

V prejšnjih člankih smo omenili nekatere aktivne nastope te skupine;

tako Rodetovo predavanje, kakor tudi akcijo štirih duhovnikov proti obvezni ateizaciji mladine po šolskih učbenikih.

Poročati pa je treba še o zadnjem nastopu te skupine, do katerega je prišlo v pozni jeseni lanskega leta ob priliki prireditve na teološki fakulteti v Ljubljani, ki se jih udeležuje tudi veliko število laikov. Nekateri govorniki so se odkrito in neustrašeno dotaknili stvari, ki so do sedaj veljale v domovini kot „tabú“, se pravi, da je bilo strogo zabranjeno o njih javno govoriti, česar se dejansko do sedaj nihče ni upal napraviti. Najbolj daleč je pri tem šel pogumni mladi duhovnik Franček Križnik*, ki je med drugim v svojem govoru omenil in obsodil komunistični masovni pokol v Kočevju.

Kaj takega se do sedaj v domovini ni govorilo, vsaj javno ne. Kocbek je sicer pred leti omenil Kočevski pokol, toda to je storil v svojem članku v tržaški reviji, ne pa v javnem govoru sredi Ljubljane.

V normalnih prilikah bi partija take, za njihove pojme nezaslišane pojave zatrla v kalí, se pravi z uprizoritvijo procesa in ječo. V sedanjem trenutku pa komunisti tega niso storili; in sicer iz več vzrokov. Kriza okrog Afganistana in iz tega izvirajoča mednarodna napetost, bližnja Titova smrt in temu sledeče morebitne posledice zunaj in znotraj države ter gospodarske težave v Jugoslaviji — vse to sili komuniste, da nastopajo trenutno silno previdno in se izogibajo odprtemu boju s Cerkvijo ter vsakemu razburjenju v slovenski javnosti.

Zato je prišlo samo do hišnih preiskav ter groženj Udbe napram nekaterim duhovnikom, predvsem Križniku. Nobenega dvoma pa ni, da bo režim z ljudmi, ki svobodno in kritično mislijo, ob prvi ugodni priliki brezobzirno obračunal.

Omeniti bi bilo treba še nekoliko podrobneje komunistično taktiko za razkrajanje cerkvenih vrst od znotraj. V ta namen navajamo nekaj konkretnih primerov tega komunističnega delovanja iz zadnjega časa:

1. Oblasti podeljujejo javna odlikovanja tistim duhovnikom, ki delajo za režim in njihove cilje. Ob življenjskih jubilejih teh duhovnikov jim komunisti pošiljajo tudi pozdravne brzojavke, kar časopisi na dolgo in široko objavljajo.

Širša javnost je s tem zavedena, ker dosti ljudi misli, da so komunisti v resnici postali do duhovnikov dobri in prijazni. Poleg tega režim take duhovnike še bolj pridobi in obenem poveča jarek med njimi in tistimi duhovniki, ki so do režima kritični. Posledica je oslabitev cerkvenih vrst in enotnosti.

2. Režim na vse načine pritiska na škofo, naj bi oni s svoje strani preprečili kritične glasove duhovniške skupine proti režimu. Komunisti škofom grozijo z ukinitvijo raznih ugodnosti za Cerkev, če tega ne bi storili.

Komunistično delovanje gre torej v smeri, da bi zabili klin med škofo in tiste duhovnike, ki aktivno nastopajo proti ateizaciji mladine in rušenju Cerkve.

3. Komunistični režim hlini prijaznost in skrajno ustrežljivost do Vatikana, kakor je razvidno iz sledečega primera:

Italijanska novinarka Oriana Fallaci je pred kratkim v Italiji podala nekaj izjav, v katerih je na zasmehljiv način omenjala sedanjega papeža. Te njene izjave je rimski dopisnik ljubljanskega „Dela“ Janko Tedeško objavil v ljubljanskem tedniku „Teleks“.

Zaradi tega je ljubljanska policija sedaj napravila pri državnem tožilstvu ovadbo proti Janku Tedešku in uredniku ljubljanskega tednika „Teleks“ Juretu Apihu, češ, da sta ta dva z objavo izjav italijanske novinarko žalila „poglavarja vatikanske države.“

Značilno je, da v Italiji ni državno tožilstvo ničesar podvzelo proti Fallacijevi, ki je vendar izjave o papežu podala. Oba Slovenca pa, ki sta te izjave objavila, ki pa sama nista ničesar izjavila — sta ovadena na državnem tožilstvu v Ljubljani!

Odkod in zakaj nenadoma ta izredna tenkočutnost in za nepoučene ljudi naravnost „ganljiva“ finesa slovenskih komunistov do papeža? Saj so vsem še v svežem spominu pogoste grobe in surove psovke slovenskih partijcev na račun papeža in Cerkve.

Namen je več kakor prozoren: laskati se Vatikanu, ga oddvojiti od slovenske Cerkve ter prepričati, da ne bi prišlo do solidne in trdne cerkvene politike proti načrtovani ateizaciji družbe in uničenju verskega življenja v Sloveniji.

Nov in zgovoren dokaz komunistične taktike: razdvojiti cerkvene vrste in rušiti Cerkve od znotraj!

*Naknadno smo dobili obvestilo da se je duhovnik Franček Križnik, ki je v članku omenjen, dne 28. marca smrtno ponesrečil z avtomobilom v bližini Münchena v Nemčiji. V München je prišel pred kratkim, da bi tam dokončal bogoslovne študije; verjetno pa tudi zato, da bi se izognil jezi komunističnih oblastnikov v domovini. Gospod Križnik: „Bog naj Vam bo plačnik za vaš pogumen nastop za obrambo deset tisočev pobitih rojakov, ki ste ga izvedli v brk komunističnim totalitarcem v domovini.“

Na žalost slovenski škofje in prelati v domovini nimajo niti majhnega dela tiste odločnosti in močnatosti, ki jo je imel preprosti duhovnik, pokojni Križnik. — Op. pis.

IZ PISEM

Ob 35-letnici slovenske tragedije sem napisal nekaj misli in jih pošiljam z željo, da objavite v društvenem glasilu „Tabor“.

Sem vesel, da glasilo „Tabor“ zadovoljivo vrši preživelim slovenskim domobrancem naloženo nalogo. Najlepša hvala vsem, ki se trudite in ure-

jate to revijo. Bog to od vas pričakuje; pa bo tudi primerno nagradil vse vas, ki žrtvujete čas in voljo v te namene.

Prilagam dar 30 dolarjev za tiskovni sklad in želim, da vztrajno nadaljujete to naše od Boga nam zaupano poslanstvo.

Vse prav lepo pozdravljam.

Stanko Mrak

Buenos Aires, 25. febr. 1980

Dragi sobojevnik urednik!

Prosim Vas, da priobčite sledeče:

V Vestniku št. 10-11-12, 1979 se je na str. 225 založnik in izdajatelj knjižice Siene Blažiča o revolucijskih dogodkih v Hotedršici, č. g. dr. Filip Žakel pritožil: „Hudo se je znesel nad pisateljem in založnikom ter izdajateljem Pika v Taboru, tako da je neki resen sobrat rekel, da je to kritika s pasjim bičem v roki.“ — Ker v nasprotju s trditvijo č. g. dr. Filipa Žaklja tisto poročilo v Taboru v resnici nosi moj podpis, resno pripominjam: Ker me je ne glede na to, da sem knjižico v splošnem priporočil, njen pisec Siena Blažič s trditvami, ki sem jih v svojem poročilu zavrnil, tudi pomagal pripeljati do spoznanja, da imam tem rajši psa, čim bolj spoznavam ljudi, še svoj živ dan nisem vzel pasjega biča v roke.

Lepo pozdravljam

Dr. Stanko Kociper

Dragi gospod urednik!

Prilagam tele misli — mogoče jih boste v Taboru objavili. Nisem hotel biti užaljen vesel sem le, da je pisec onega članka „Ljubelj...“ spoznal, da vlada v Sloveniji res ni človečanska in da slovenski narod ni umiral med vojno za nekaj praznega.

Vaše delo za Tabor je izredno — skoraj zavidljivo. Z zanimanjem berem te članke. Kolikokrat se počutim malovrednega, ker ne morem doprinesti več za slovensko protikomunistično gibanje. Sem pač zaposlen s svojo medicino in ne najdem pravega časa.

Prilagam ček za 160 dolarjev za Zavetišče.

Nimam pisalnega stroja za slovenski jezik — sem bolj osamljen tukaj — daleč od Slovencev. (Južno — 60 milj od Clevelanda.)

Prisrčne pozdrave

Frank A. Lukež MD

Cleveland, marca 1980

...spet je pritisk za „skupno“ proslavo na „nevtralnih“ tleh. Beda stoča! Na Pristavi stoji kapelica, posvečena spominu domobrancev, proslava pa naj bi bila na — „nevtralnih tleh“...

Soborec

Dopolnjeno je

Dopolnjeno je;
že moje življenje
počasi usiha
kot studenec
ob suši.

Dopolnjeno je;
časa trpljenja
se je napolnila
z vso grenkobo
spoznanja življenja.

Dopolnjeno je;
moje brezmejno stremljenje
in hrepenenje
sta zatrta
pod težo
mojega trpljenja.

ZA BELEŽNICO

Kruto umiranje...

Kakor je bilo pričakovati, je partija že dne 16. marca 1980 preko svetovne časnikarske agencije AFP dala razglasiti, da je za Titovo umiranje „na mestu beseda čudež“ (CLARIN, leto XXXV, št. 12233, Bs. Aires, 17. 3. 8). Če seveda tudi vse to ni še poslednja mistifikacija, ki jo je partija spletla okoli njega, da je lahko oskrunila celo pojem čudeža, potem bo zgodovina konec Titovega življenja lahko označila kot — kruto umiranje... Ves letnik naše revije ne bi zadostoval, če bi hoteli naštetiti samo kaj so znale pripovedovati časnikarske agencije o vrsti nadlog, ki so ga mučile — dokler se končno niso naveličale in začele potem le še tu in tam spuščati v svet kratke novice o njegovem umiranju...

Za primer navedemo samo to:

50. dan potem, odkar so mu 20. 1. 1980 morali amputirati nogo, je agencija AFP dne 10. 3. 1980 razglasila:

Zdravniki stojijo pred kruto dilemo. Če mu odklopijo umetne ledvice, da bi mu prihranili bolečine, mu bodo toksine pre-

plavile kri... toda, če vztrajajo z umetnimi ledvicami, mu lahko vsak trenutek odpove srce... Notranje krvavitve se širijo... Delovanje ledvic je dokončno blokirano... Krvne celice, predvsem pljučne, pokajo... Povrhu ima še pljučnico, ki obenem z notranjimi krvavitvami lahko pomeni dokončno krizo... Z drenažami, s katerimi mu zdravniki črpajo v pljučih nakopičene sekrecije, mu skušajo lajšati bolečine... (CLARIN, leto XXXV, št. 12227, Bs. Aires, 11.3.1980.)

Dva dni pozneje:

Zdravniki lahko jamčijo samo, da bo Tito živel le še do konca tedna. Srce mu peša... pljučnica, o kateri so mislili, da so jo do neke mere zavrli, se pojavlja na novo... notranje krvavitve so se razlezele do trebušne votline, v kateri se kopiči kri... Vsi vitalni organi — ledvice, srce, pljuča — so dokončno načeti, in zdravniki so spričo takšnega stanja povsem brez moči... (AFP) — (CLARIN, leto XXXV, št. 12229, Bs. Aires, 13. 3. 1980.)

Zares — kruto umiranje... In takrat je bilo mimo šele 50 dni...

Kako naj to imenujemo: Usoda? — Bog? — V isti Ljubljani svojega krutega umiranja je z zmagovito objestnostjo maja meseca 1945 raz bal-kon slovenskega vseučilišča odločil da cvet slovenskega naroda — vrnjen domobranci — „ne bodo več gledali prelepih slovenskih planin“. in tako odprl klavnice za njih — kruto umiranje... — Je v predolgih dneh in nočeh svojega krutega umiranja o tem kaj razmišljal...?

Bog je očitno že spregovoril... Toda Bog je neskončno milosten... — Zgodovina ne bo!!

Že poznamo

Časnikarski agenciji Latin-Reuter sta dne 13. 3. 1980 (posneto po El Cronista Comercial, leto 72, št. 23166, Bs. Aires, 14. 3. 1980) poročali:

Potem, ko so ga prevarale, da se je predal, so sovjetske čete zverinsko umorile visokega afganistanskega uporniškega poveljnika. S tanki so obkolili poglavarja plemena mašvani Gulata Searja v njegovi rojstni naselbini in mu obljubile varnost za pogajanje. Ko je prišel na razgovor, so ga odvekli na obrežje reke Kunar in mu po zaslišanju prerezali grlo.

To za nas ni nič novega! Mi že izza leta 1942, pa izza Grčaric in Turjaka... in Vetrinja... v doslej neprodušno svetovno zaroto molka vpijemo, kaj so na naših tleh delali vredni učenci Stalinovih sovjetskih metod.

Tudi v tem mali slovenski narod nosi prvenstvo pričevanja, s katerim je o pravem času in na pravem mestu vsemu svobodoljubnemu človeštvu pokazal rešilno pot. — Nam bodo končno prisluhnili...? — —

NA UREDNIŠKI MIZI:

Dr. Frank A. Lukež: Ker so Vaše misli dobronamerne in poučne in ker ste pod nje postavili svoje polne ime, jih na drugem mestu nudimo našim bralcem. Priporočamo se še za kakšen Vaš sočen prispevek in Vas toplo pozdravljamo.

DAROVALI SO:

Od 16. 2. 1980 do 31. 3. 1980

Za Zavetišče:

	v pesih:
Milač Marko	50.000
Kred. Zadruga „Sloga“ ..	320.000
Mikuž Olga	5.000
Simčič Lojze.	10.000
Kastelic Anton	10.000
Vrhovec Ela	12.000
Benedičič Miha	50.000
Leskovec Alojzij	50.000
Škulj Ela	100.000
N. N., Buenos Aires	900.000
Dolček Dobrila	50.000
Matevžič Janez	100.000
N. N., Argentina	100.000
Dr. Est Jože	5.000
Makovec Ivan	4.000
Jeločnik Avgust	4.000
Jerončič Marija	200.000
Križ Milan	2.000
Gričar Franc	4.000
Rev. škerbec Jože, cerkve- na nabirka pri sv. maši v Zavetišču 30. 3. 1980.	122.000
V sp. na pok. Amalijo Hartman:	
Burja Jože	10.000
V spomin na pok. Francko Šmajd:	
Štefe Jernej	50.000
V spomin na pok. Ivanko Oven:	
Tome Valentin	10.000
Mesto cvetja na grob pok. očeta	

starega očeta Alojzija štravs,
umrlega v domovini:

Repar — družina	300.000
Inž. Matičič — družina .	30.000

v dolarjih:

N. N., Kanada	20
---------------------	----

Za gradnjo:

Truden Slavko	100.000
---------------------	---------

Tiskovni sklad Tabor:

v pesih:

Vodnik Jože	5.000
-------------------	-------

Kastelic Anton	5.000
----------------------	-------

N. N., Argentina	3.000
------------------------	-------

Vodnik Jože	2.400
-------------------	-------

Prodaja knjig	20.000
---------------------	--------

Buda Stane	15.000
------------------	--------

Gričar Franc	10.000
--------------------	--------

N. N., Capital	5.000
----------------------	-------

v dolarjih:

Mrak Stanko	30
-------------------	----

Invalidski sklad Tabor:

v pesih:

Draksler Valentin	1.000
-------------------------	-------

v dolarjih:

Urbančič Ljenko	25
-----------------------	----

Bambič Ivan	10
-------------------	----

Cimermančič Jože	10
------------------------	----

Jakoš Ivan	10
------------------	----

Kolman Ludvik	15
---------------------	----

Limoni Janko	10
--------------------	----

Mejač Franjo	20
--------------------	----

Mejač Miha	20
------------------	----

Coffelet Marija	10
-----------------------	----

VSEBINA

Salvados	81
Rešeni	82
Odslovljen delavec	82
Konec vojne in mi	86
V časten spomin domobranskim mučencem novomeškega Udarnega bataljona (Stanko Mrak)	87
Trezen glas	89
Izgubljeni svet (T. S.)	91
Naj nam bo plamenica (Dr. Srečko Baraga)	92
Ljubelj — v Torontu (Dr. F. A. Lukež)	96
Naši mrtvi	97
Tabor (N. N.)	98
Jože Javoršek — samotni jezdec (EPK)	98
Prejeli smo	106
Komunistična taktika nasproti slovenski Cerkvi (eg)	107
Iz pisem	109
Dopolnjeno je (Joža J. Lovrenčič ml.)	111
Za beležnico	111
Na uredniški mizi	III
Darovali so	III

Correo Argentina Sucursal J. L. Suárez (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 8133
	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 2619